

Jakość życia seniorów w XXI wieku. Ku aktywności – uwagi wprowadzające

Jakość życia staje się tym pojęciem, które w ostatnich dwóch dekadach robi na całym świecie olbrzymią karierę, w równym stopniu dzięki swej kompleksowości, interdyscyplinarności, jak i niedookreśloności. Powyższe cechy sprawiają, iż z jednej strony mamy do czynienia z możliwością uchwycenia szerokiego – zaś docelowo wyczerpującego – spektrum sfer życia warunkujących jego ocenę. Z drugiej strony, każdy badacz i analityk, niezależnie od swego przygotowania zawodowego i wyznawanych wartości, może czuć się osobą kompetentną w eksploracji przynajmniej niektórych składowych jakości życia, wiedząc, iż jego/jej punkt widzenia spotka się ze zrozumieniem i zainteresowaniem innych. Cecha trzecia – niedookreśloność – pozwala na stosowanie zindywidualizowanego podejścia do badanej kategorii, choć postępująca powoli standaryzacja, tak w zakresie konceptualizacji, jak i operacjonalizacji, z biegiem czasu ów margines swobody zmniejsza.

Niniejszy to zawiera 23 opracowania, poświęcone jakości życia polskich seniorów, których wspólnym mianownikiem jest skupienie się na aktywności osób starszych jako kluczowej determinancie życiowej pomyślności. Aktywność – niezależnie od tego, czy fizyczna czy intelektualna, indywidualna czy zbiorowa, zawodowa czy pozaprofesjonalna – jest bowiem tym czynnikiem, który w największym stopniu określa świadomość – w tym i samoświadomość – jednostki, rzutując na jej percepcję rzeczywistości i na jej ocenę.

Również z punktu społecznego aktywność seniorów posiada newralgiczne znaczenie, kształtując, z jednej strony, produktywność osób starszych (tj. ich zdolność do wytwarzania wiązki różnego typu użyteczności, pożytków, z których korzystają liczni członkowie społeczności), z drugiej zaś, zapotrzebowanie na redystrybuowane przez społeczeństwo zasoby (a zatem na skalę fiskalnych i parafiskalnych obciążeń, a pośrednio na długookresową efektywność występującej redystrybucji).

Niniejsza praca składa się z czterech części, zaś jej struktura odzwierciedla zatem najważniejsze sfery życia powiązane z aktywnością seniorów.

W części pierwszej prezentowanych jest 7 opracowań skoncentrowanych wokół pojęcia stylu życia. Wchodzące w skład tej części rozdziały mówią zarówno o „niedotykalnych”, jak i obiektywnych wyznacznikach stylu życia, choć czynią to po-

średnio, poprzez przedstawienie różnych sfer aktywności podejmowanych przez polskich seniorów.

W części drugiej skupione są teksty poświęcone rynkowi pracy aktywności zawodowej. Tematyka ta przedstawiona jest wielowątkowo – począwszy od przedstawienia cywilizacyjnych wyznaczników przyszłego uczestnictwa seniorów w rynku pracy, poprzez przedstawienie działań podejmowanych przez instytucje publiczne i pracodawców ukierunkowanych na wydłużenie okresu aktywności zawodowej osób starszych, na możliwości godzenia pracy zawodowej z opieką nad seniorami wymagającymi stałej opieki.

Część trzecia poświęcona jest edukacji jako obszarowi aktywności seniorów, zaś głównym wątkiem znajdujących się w niej opracowań jest wskazanie konieczności rozbudowywania zróżnicowanej oferty edukacyjnej dla seniorów, z uwagi zarówno na potrzeby wynikające z poziomu wykształcenia tej grupy wieku, jak i przede wszystkim z uwagi na konieczność umożliwienia im włączenia się w obieg współczesnego życia, przybierającego coraz częściej kształt „e-” – e-pracy, e-medycyny, e-komunikacji.

Ostatnia część niniejszego tomu zawiera opracowania wskazujące na zdrowotne uwarunkowania aktywności i produktywności polskich seniorów – prace zarówno o charakterze teoretycznym, jak i empirycznym.

Jak zatem z powyższego, krótkiego przeglądu tematyki opracowań zawartych w niniejszym tomie wynika, mamy do czynienia ze wspomnianym na wstępie kompleksowym, interdyscyplinarnym i poniekąd wynikającym z niedookreśloności kategorii jakości życia spojrzeniem na czynniki determinujące ocenę pomyślności i zadowolenia z życia na poziomie jednostkowym i zbiorowym.

Nie jest dziełem przypadku, iż prezentowana książka ukazuje się pod opieką naukową pracowników Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego Uniwersytetu Łódzkiego. Jeden z założycieli tegoż Wydziału – profesor Edward Rosset – był prekursorem badań nad procesem starzenia się ludności Polski, zaś w ostatnich latach we wspomnianej jednostce naukowej UŁ, nawiązując do tych chlubnych tradycji, przygotowano kilka opracowań poświęconych różnorodnym aspektom tegoż procesu. Poprzednie opracowania to, idąc mniej więcej chronologicznie: *Sytuacja zdrowotna osób w starszym wieku w Polsce. Aspekt medyczny i społeczno demograficzny* pod red. J. A. Indulskiego i J. T. Kowaleskiego (OW IMP, Łódź 1998), osiem tomów pod red. J. T. Kowaleskiego i P. Szukalskiego: 1) *Sytuacja zdrowotna osób w starszym wieku w Polsce. Aspekt medyczny i społeczno demograficzny II* (OW IMP, Łódź 2000), 2) *Proces starzenia się ludności Polski. Potrzeby i wyzwania* (Wyd. Biblioteka, Łódź 2002), 3) *Nasze starzejące się społeczeństwo. Nadzieje i zagrożenia* (Wyd. UŁ, Łódź 2004); 4) *Starość i starzenie się jako doświadczenie jednostek i zbiorowości ludzkich* (Zakład Demografii UŁ, Łódź 2006); 5) *Pomyślne starzenie się w perspektywie nauk o pracy i polityce społecznej* (Zakład Demografii UŁ, Łódź 2008); 6) *Pomyślne starzenie się w świetle nauk o zdrowiu* (Zakład Demografii UŁ, Łódź 2008); 7) *Pomyślne starzenie się w perspektywie nauk o społecz-*

nych i humanistycznych (Zakład Demografii UŁ, Łódź 2008); 8) *Starzenie się ludności Polski – między demografią a gerontologią społeczną* (Wyd. UŁ, Łódź, 2008); a także prace pod redakcją: 1) J. T. Kowaleskiego, *Ludzie starzy w polskim społeczeństwie w pierwszych dekadach XXI wieku*, Wyd. UŁ, Łódź 2006; 2) B. Urbaniak, *Pracownicy po 45. roku życia wobec barier na rynku pracy* (DW Elipsa, Warszawa 2008); 3) J. Grotowskiej-Leder, *Sieci wsparcia społecznego jako przejaw integracji i dezintegracji społecznej* (Wyd. UŁ, Łódź 2008); oraz dwie prace pod redakcją Piotra Szukalskiego 1) *To idzie starość. Postawy osób w wieku przedemerytalnym. Raport z badań* (ISP, Warszawa 2008); 2) *Przygotowanie do starości. Polacy wobec starzenia się* (ISP, Warszawa 2009).

W rezultacie Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny UŁ jest jednym z głównych w Polsce miejsc refleksji na problematyką starości i starzenia się z perspektywy szeroko rozumianych nauk społecznych – gerontologii, demografii, polityki społecznej i socjologii.

Oddając w rąk Czytelnika niniejszy tom, mamy nadzieję, iż każdy zainteresowany problematyką gerontologiczną znajdzie w nim coś interesującego dla siebie, zaś czas poświęcony na lekturę wybranych opracowań oceniony będzie jako pożyteczny i dobrze zainwestowany.

Dorota Kałuża
Piotr Szukalski

Literatura:

- Grotowska-Leder J. (red.), 2008 *Sieci wsparcia społecznego jako przejaw integracji i dezintegracji społecznej*, Wyd. UŁ, Łódź
- Indulski J. A., Kowaleski J. T., 1998, *Sytuacja zdrowotna osób w starszym wieku w Polsce. Aspekt medyczny i społeczno-demograficzny*, OW IMP, Łódź
- Kowaleski J. T. (red.), 2006, *Ludzie starzy w polskim społeczeństwie w pierwszych dekadach XXI wieku*, Wyd. UŁ, Łódź
- Kowaleski J. T., Szukalski P. (red.), 2000, *Sytuacja zdrowotna osób w starszym wieku w Polsce. Aspekt medyczny i społeczno-demograficzny II*, OW IMP, Łódź
- Kowaleski J. T., Szukalski P. (red.), 2002, *Proces starzenia się ludności Polski. Potrzeby i wyzwania*, Wyd. Biblioteka, Łódź
- Kowaleski J. T., Szukalski P. (red.), 2004, *Nasze starzejące się społeczeństwo. Nadzieje i zagrożenia*, Wyd. UŁ, Łódź

- Kowaleski J. T., Szukalski P. (red.), 2006, *Starość i starzenie się jako doświadczenie jednostek i zbiorowości ludzkich*, Zakład Demografii UŁ, Łódź
- Kowaleski J. T., Szukalski P. (red.), 2008, *Pomysłne starzenie się w perspektywie nauk o pracy i polityce społecznej*, Zakład Demografii UŁ, Łódź
- Kowaleski J. T., Szukalski P. (red.), 2008, *Pomysłne starzenie się w świetle nauk o zdrowiu*, Zakład Demografii UŁ, Łódź
- Kowaleski J. T., Szukalski P. (red.), 2008, *Pomysłne starzenie się w perspektywie nauk o społecznych i humanistycznych*, Zakład Demografii UŁ, Łódź
- Kowaleski J. T., Szukalski P. (red.), 2008, *Starzenie się ludności Polski – między demografią a gerontologią społeczną*, Wyd. UŁ, Łódź
- Szukalski P. (red.), 2008, *To idzie starość. Postawy osób w wieku przedemerytalnym. Raport z badań*, ISP, Warszawa
- Szukalski P. (red.), 2009, *Przygotowanie do starości. Polacy wobec starzenia się*, ISP, Warszawa
- Urbanik B., 2008, *Pracownicy po 45. roku życia wobec barier na rynku pracy*, DW Elipsa, Warszawa